

milan
kundera

roman
sanati

MILAN KUNDERA
ROMAN
SANATI

Can Modern

Roman Sanatı, Milan Kundera
Fransızca aslından çeviren: Aysel Bora
L'art du roman

© 1986, Milan Kundera

© 2002, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları The Wylie Agency (UK) Ltd. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2002

8. basım: Ekim 2019, İstanbul

Bu kitabın 8. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Emrah Serdan

Editör: Saadet Özen

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak resmi: © Milan Kundera

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç İş Merkezi No: 3 Kat: 2

Topkapı-Zeytinburnu

Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-3290-4

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750732904

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

MILAN KUNDERA
ROMAN
SANATI

DENEME

Fransızca aslından çeviren

Aysel Bora

♥can

Milan Kundera'nın Can Yayınları'ndaki diğerk kitapları:

Ayrılık Valsi, 1988

Gülüşün ve Unutuşun Kitabı, 1988

Şaka, 1990

Saptırılmış Vasiyetler, 1994

Jacques ile Efendisi, 1994

Yavaşlık, 1995

Kimlik, 1998

Bilmemek, 2001

Gülünesi Aşklar, 2002

Ölümsüzlük, 2002

Perde, 2006

Bir Buluşma, 2010

Kayıtsızlık Şenliğı, 2015

Varolmanın Dayanılmaz Hafifliğı, 2015

Yaşam Başka Yerde, 2015

MILAN KUNDERA, 1929'da Prag'da doğdu. 1967'de yayımlanan ilk romanı *Şaka* 1968'de Çekoslovak Yazarlar Birliği Ödülü'nü aldı. 1968'deki Rus işgalinden sonra Kundera, 1975'te Fransa'ya göç etti ve Fransız vatandaşlığına geçti. 1978'de *Gülüşün ve Unutuşun Kitabı* yayımlandığında Çekoslovak hükümeti tarafından vatandaşlıktan çıkarıldı. En çok satan kitabı *Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği* (1984) sinemaya da uyarlandı. Yazarın Çekçe yazdığı diğer kitapları *Gülünesi Aşklar* (1968), *Yaşam Başka Yerde* (1973), *Ayrılık Valsi* (1976) ve *Ölümsüzlük'tür* (1990). Fransızca olarak yazdığı *Yavaşlık* 1995'te yayımlandı. Kundera'nın *Kimlik* adlı romanı Fransa'da 1998'de basıldı. Son romanı *Bilmemek* 2000 yılında yayımlandı. Deneme kitapları *Roman Sanatı* 1986, *Saptırılmış Vasiyetler* 1993, *Perde* 2005 ve *Bir Buluşma* 2010'da yayımlandı. Milan Kundera, karısıyla birlikte Paris'te yaşıyor.

AYSEL BORA, İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdikten sonra *Meydan Larousse*'un çevirmen kadrosunda görev aldı. Bugüne değin, aralarında Jean-Paul Sartre, Georges Simenon, Amin Maalouf, Nathalie Sarraute, David Boratav, Mathias Énard, Milan Kundera, Yasmine Ghata, Gamal Gitani, Doris Dorrie, Christian Jacq gibi pek çok yazarın yapıtını dilimize kazandırdı.

Kuramlar dünyası bana göre değil. Bu fikir yürütmeler bir uygulamacıya ait. Her romancının eseri, içinde roman tarihinin yüksek sesle söylenmemiş bir yansımasını, romanın ne olduğuna dair bir düşünceyi barındırır. Benim konuşturmak istediğim, romanlarımın içinde var olan bu roman fikridir.

Buradaki yedi metin 1979 ile 1985 arasında yazıldı, yayımlandı ya da dile getirildi. Bağımsız olarak doğmalarına rağmen ben onları ileride tek bir kitapta birleştirmek fikriyle tasarladım. 1986'da bu gerçekleşti.

İçindekiler

Cervantes'in Hor Görülen Mirası	15
Roman Sanatı Üzerine Söyleşi.....	31
"Uyurgezerler" in Esinlediği Notlar	53
Kompozisyon Sanatı Üzerine Konuşma	73
Gerilerde Bir Yerde	99
Yetmiş Üç Sözcük	117
Kudüs Söylevi: Roman ve Avrupa.....	147

1

CERVANTES'İN HOR GÖRÜLEN MİRASI

1

Edmund Husserl, ölümünden üç yıl önce, 1935'te Viyana ve Prag'da Avrupa'daki insanlık krizi üzerine ünlü konferanslarını vermişti. Avrupalı sıfatı ona göre harita üzerindeki Avrupa'nın da ötesine (mesela Amerika'ya) uzanan ve eski Yunan felsefesiyle birlikte doğmuş olan zihinsel kimliği ifade ediyordu. Ona göre, eski Yunan felsefesi dünyayı (genel olarak dünya) tarihte ilk defa çözülecek bir mesele olarak ele almış, dünyayı şu ya da bu pratik ihtiyacı karşılamak için değil ama "insanı bilme tutkusu sardığı" için sorgulamıştı.

Husserl'in sözünü ettiği kriz ona o kadar derin geliyordu ki, kendi kendine Avrupa'nın bu krizden sağ salim çıkıp çıkamayacağını soruyordu. Krizin köklerinin, Modern Çağ'ın başında, Galileo ve Descartes'ta, dünyayı teknik ve matematiksel açıdan araştırılacak basit bir nesne durumuna indirgeyen ve yaşamındaki dünyanın, onun deyişiyle *die Lebenswelt*'i ufuklarından çıkaran Avrupa biliminin tek yanlı karakterinde olduğuna inanıyordu.

Bilimdeki büyük gelişme insanı uzmanlaşmış disiplinlerin labirentine sürüklemişti. Bilgide ilerledikçe dünyanın bütünü de, kendini de gözden geçiriyor, böylece Husserl'in öğrencisi Heidegger'in güzel ve neredey-

se sihirli bir formülle “varlığın unutulmuşu” dediği şeyin içinde mahvoluyordu.

Bir zamanlar Descartes tarafından “doğanın efendisi ve sahibi” mertebesine yükseltilen insan, kendisini geride bırakan, aşan, ona sahip olan güçler (teknik, politik, tarihsel güçler) için basit bir şey haline geliyor. Bu güçler için, onun somut varlığının, “yaşamındaki dünya”nın (*die Lebenswelt*) artık hiçbir önemi ve değeri yoktur: O silinmiştir, peşinen unutulmuştur.

2

Bununla birlikte Modern Çağ’a yöneltilen bu katı bakışın basit bir yargılama gibi değerlendirilmesinin safça olacağına inanıyorum. Ben daha çok, iki büyük filozofun, aynı zamanda çöküş ve ilerleme olan ve insana dair her şey gibi doğuşunda sonunun tohumunu barındıran bu devrin karmaşıklığını ortaya koyduklarına inanıyorum. Bu karmaşıklık, filozof değil ama romancı olduğum için kendimi daha da bağlı hissettiğim son dört yüzyılı benim gözümde alçaltmıyor. Aslında bana göre Modern Çağ’ın kurucusu sadece Descartes değil, Cervantes’tir de.

Belki de iki görüngübilimci, Modern Çağ’ı yargılayan bunu dikkate almayı ihmal etmişlerdi. Demek istediğim şu: Eğer, felsefe ve bilimin insanın varlığını unuttuğu doğruysa Cervantes’le birlikte bu unutulmuş varlığın keşfinden başka bir şey olmayan büyük bir Avrupa sanatının oluştuğu çok daha net bir şekilde ortaya çıkıyor.

Gerçekten de, Heidegger’in daha önceki tüm Avrupa felsefesi tarafından ihmal edildiğini düşünerek, *Varlık ve Zaman*’da irdelediği bütün büyük varoluşçu temalar, Avrupa romanının dört yüzyılı tarafından açığa çıkartılmış, gösterilmiş, aydınlatılmıştır. Roman varolu-

şun farklı görünüşlerini kendi tarzında, kendine özgü mantıkla bir bir keşfetmiştir: Cervantes'in çağdaşlarıyla birlikte kendine macera nedir diye sormuş; Samuel Richardson'la, "içdünyada olan bitenler"i incelemeye, duyguların gizli hayatını ortaya dökmeye başlamış; Balzac'la, insanın tarihe kök salışını keşfetmiş; Flaubert'le, o zamana kadar günlük hayat için *incognita* olan *terra*'yı¹ keşfe çıkmış; Tolstoy'la insanın karar ve davranışlarında akıldışının etkisi üzerine eğilmiştir. Zamanı incelemiştir: Marcel Proust'la yakalanamayan geçmiş ânu; James Joyce'la yakalanamayan şimdiki ânu ele almıştır. Thomas Mann'la zamanın derinliklerinden gelecek uzaktan adımlarımıza yön veren mitlerin rolünü sorgulamıştır. Vesaire, vesaire...

Roman, Modern Çağ'ın başından beri insana sürekli olarak ve sadakatle eşlik etmektedir. "Bilme tutkusu" (Husserl Avrupa tinselliğinin özü olarak görür bunu), insanın somut hayatını incelemesi, onu "varlığın unutuluşu"na karşı koruması için, "yaşam dünyasına" hiç sönmeyen bir ışık tutması için romana dört elle sarılmıştır. Hermann Broch'un tekrar tekrar söylediği şeyi, bu anlamda anlıyor ve paylaşıyorum: Bir romanın tek var olma nedeni, ancak bir romanın keşfedebileceği şeyi keşfetmektir. Hayatın o zamana kadar bilinmeyen küçük bir kesitini keşfetmeyen roman, ahlaka aykırıdır. Bilgi romanın tek ahlakıdır.

Ben buna şunu da ekliyorum: Roman Avrupa'nın eseridir; keşiflerini farklı dillerde yapmış olsa da, bütün bir Avrupa'ya aittir. Avrupa roman sanatını oluşturan,

1. (Lat.) *Terra incognita*: "Meçhul ülke", "meçhul topraklar" anlamına gelen deyim. (Ç.N.)

keşiflerin birbirini izlemesi'dir (yazılmış olanların toplamı değil). Bir eserin değeri (yani keşfettiklerinin kapsamı) ancak bu uluslarüstü bağlamda her yönüyle görülüp anlaşılabilir.

3

Tanrı, kâinatı ve değerler düzenini yönettiği, iyiyi kötüden ayırdığı ve her şeye bir anlam verdiği yeri yavaş yavaş terk ederken Don Quijote evinden çıktı ve artık dünya tanınmayacak hale geldi. Dünya, ilahî yargıcın yokluğunda birden kuşku verici bir bulanıklığın içinde kaldı; tek ilahî gerçek, insanların paylaştığı yüzlerce görece değer halinde parçalandı. Böylece Modern Çağ'ın dünyası, onunla birlikte de yansıması ve modeli olan roman doğdu.

Descartes'la birlikte *düşünen ben*'i her şeyin temeli olarak algılamak, bu yüzden kâinatın karşısında yapayalnız olmak, Hegel'in haklı olarak kahramanca diye nitelendiği bir tavidir.

Cervantes'le birlikte dünyayı bir karmaşıklık olarak algılamak, tek bir mutlak gerçek yerine birbiriyle çelişen bir yığın görece gerçekle (roman karakteri denilen *haya-li ben*'lerde saklı gerçekler) hesaplaşmak zorunda olmak, *belirsizliğin bilgeliği*'nden başka hiçbir şeyden emin olmamak da yabana atılmayacak bir güç gerektirir.

Cervantes'in o büyük romanı ne demek istiyor? Bu konuda zengin bir edebiyat mevcuttur. Bu romanda Don Quijote'nin puslu idealizminin akılcı eleştirisini gördüğünü iddia edenler vardır. Başkaları ise romanı tam tersine idealizmin göklere çıkarılması olarak görür. Bu yorumların ikisi de yanlıştır, çünkü romanın temelinde bir sorgulama değil basmakalıp bir ahlak dersi bulmayı istemektedirler.

İnsan iyiyle kötünün belirgin bir şekilde ayırt edilebileceği bir dünya ister, çünkü onda doğuştan gelen, gemenemez bir anlamadan yargılama arzusu vardır. Dinler ve ideolojiler bu arzu üzerine kurulmuştur. Romanla, ancak onun görecelik ve çokanlamlılık dilini kendi zorunlu ve dogmatik söylemlerine aktarmaları halinde uzlaşabilirler. İlle de biri haklı olsun isterler; ya Anna Karenina dediğim dedik bir zorbanın kurbanı olmalıdır ya da Karenina iffetsiz bir kadının kurbanı; ya K. masumdur, adaletsiz bir mahkeme tarafından perişan edilmiştir ya da mahkemenin arkasında ilahî adalet gizlidir ve K. suçludur.

Bu, “ya – ya da”nın içinde, insani durumların özündeki göreceliğe katlanamamanın aczi, ilahî yargıcın yokluğuyla yüzleşememenin aczi vardır. Bu acz yüzünden, romanın bilgeliğini (belirsizliğin bilgeliği) kabullenmek ve anlamak zordur.

4

Don Quijote, önünde alabildiğine açılan bir dünyaya doğru yola çıkmıştı. Bu dünyaya özgürce girebilir ve ne zaman isterse evine dönebilirdi. İlk Avrupa romanları sınırsız gibi görünen dünya seyahatleridir. *Kaderci Jacques*'in başlangıcı, iki karakteri tam yol ortasında yakalar, nereden geldikleri de, nereye gittikleri de belli değildir. Başu sonu belirsiz bir zaman içinde, geleceğin asla sona ermeyeceği Avrupa'nın ortasında sınır tanımayan bir uzamda bulunmaktadır.

Diderot'dan yarım yüzyıl sonra, Balzac'ta uzak ufuklar modern binaların arkasında kapanan bir manzara gibi sosyal kurumların arkasında kaybolmuştur: Burada modern binalar polis, adalet, finans ve suç dünyaları, ordu, devlet gibi sosyal kurumlardır. Balzac'ın zamanın-

da artık Cervantes ya da Diderot'nun o tatlı avareliğinden eser kalmamıştır. Artık zaman, tarih denen trene binmiştir. Binilmesi kolay, inilmesi zor bir trendir bu. Ama gene de bu trende henüz korkutucu hiçbir yan yoktur, hatta bir çekiciliği bile vardır; bütün yolcularına maceralar ve maceralarla birlikte parlak gelecekler vaat eder.

Çok daha sonraları, Emma Bovary için ufuk o kadar daralır ki, bir bahçeyi çevreleyen bir çite benzer. Maceralar çitin öte yanındadır ve özlem dayanılmazdır. Günlük hayatın sıkıcılığı içinde hayaller ve düşler önem kazanır. Dış dünyanın kaybedilen sonsuzluğunun yerini ruhun sonsuzluğu alır. En güzel Avrupa yanılısamalarından biri olan, "bireyin yeri doldurulamaz teklifi"ne ilişkin büyük yanılısama serpilmeye başlar.

Ama tarih ya da tarihten arta kalan şey, sınırsız bir güce sahip bir toplumun insanüstü gücü, insanı ele geçirdiği an, ruhun sonsuzluğuna dair hayaller sihrini kaybeder. Bu güç artık insana ikbal değil, topu topu bir kadastro memurluğu vaat etmektedir. K. mahkemeye karşı, K. şatoya karşı ne yapabilir? Fazla bir şey değil. Hiç değilse bir zamanlar Emma Bovary'nin yaptığı gibi hayal kurabilir mi? Hayır, kuramaz, içine düştüğü tuzak fazlasıyla korkunçtur ve bütün düşünce ve duygularını bir aspiratör gibi emer: K. davasından, işi olan kadastro memurluğundan başka bir şey düşünemez. Eğer ruhun sonsuzluğu diye bir şey varsa o artık insanın neredeyse gereksiz bir uzantısı haline gelmiştir.

5

Romanın yolu, Modern Çağ'ın tarihine paralel bir tarih gibi çizilmiştir. Dönüp onu olduğu gibi kucaklamaya çalışacak bir bakışla baktığımda, bu yol bana tuhaf bir

biçimde kısa ve kapalı geliyor. Üç yüz yıllık bir yolculuktan sonra, köyüne kadastro memuru kılığında dönen Don Quijote'nin ta kendisi değil mi bu? Bir zamanlar maceralardan macera beğenmek için yollara düşmüştü, şimdiyse şatonun alt tarafındaki bu köyde seçip beğenme hakkı yok, macera *ona dayatılmış*: Dosyasındaki bir hatadan dolayı idareyle anlaşmazlığa düşen bir sefil artık o. Peki üç yüz yıl sonra maceraya, romanın bu ilk büyük temasına ne olmuştu? Kendi kendinin parodisi haline mi gelmişti? Bu ne anlama geliyor? Romanın bir paradoksla yolun sonuna geldiği anlamına mı?

Evet, böyle düşünülebilirdi. Üstelik paradoks bir tane de değil. Çok var. *Aslan Asker Şvayk* belki de son büyük popüler roman. Bu komik romanın, aynı zamanda olayın orduda ve cephede geçtiği bir savaş romanı olması şaşırtıcı değil mi? Eğer gülünecek şeyler haline geldiyse savaşa ve savaşın dehşetine ne olmuştu?

Savaş, Homeros'ta, Tolstoy'da tamamen aklın alabileceği bir anlam taşıyordu: Güzel Helena ya da Rusya uğruna savaşıyordu insanlar. Şvayk ve yoldaşları ise niçin olduğunu bilmeden, daha da irkiltici olanı, nedenleri hiç merak etmeden cepheye yollanıyorlar.

Ama, eğer bir savaşın itici gücü Helena ya da vatan değilse nedir o zaman? Kendini güç olarak ortaya koymak isteyen basit bir güç mü? İleride, Heidegger'in sözünü edeceği "iradenin iradesi" mi? Ama zaten ezelden beri bütün savaşların arkasında bu yok muydu? Elbette vardı. Ama bu defa Hašek de, iyi kötü akla yatkın bir söylemle olsun kendini maskeleyemeye dahi kalkmıyor. Artık kimse propaganda zırvalarına inanmıyor, bizzat bunları uyduranlar bile. Güç çıplak, Kafka'nın romanlarındaki kadar çıplak. Aslında, mahkeme K'nın infaz edilmesinden hiçbir yarar sağlamayacak; şatonun kadastrocuya eziyet etmekte hiçbir çıkarı yoktur. Neden

dün Almanya, bugün Rusya dünyaya egemen olmak isterler? Daha zengin olmak için mi? Daha mutlu olmak için mi? Hayır. Gücün saldırganlığı hiçbir çıkar tanımaz; sebebi yoktur; o sadece iradesini ister; o tam anlamıyla katıksız akıldışıdır.

O halde Kafka ve Hašek, bizi bu sonsuz paradoksla yüz yüze getiriyorlar: Modern Çağ'da, Descartes'in akılcılığı Ortaçağ'dan miras bütün değerleri art arda aşındırmaya başlamıştı. Ama tam kesin zaferi akıl kazanacakken dünya sahnesini ele geçiren, katıksız akıldışı (güç sadece iradesini istediğinden) oldu, çünkü artık herkes tarafından kabul edilmiş ve ona engel olabilecek değerler sistemi diye bir şey kalmamıştı.

Hermann Broch'un "Uyurgezerler"inde büyük bir ustalikle gözler önüne serilen bu paradoks, benim uç demekten hoşlandığım paradokslardan biridir. Başkaları da var. Mesela: Modern Çağ birbirinden farklı uygarlıklara bölünmüş bir insanlığın bir gün gelip birleşeceği ve bu yolla sonsuz barışa ereceği hayalini kuruyordu. Bugün gezegenin tarihi sonunda bölünmez bir bütün oluşturmuştur ama insanlığın nice zamandır hayali kurulan bu birliğini gerçekleştiren ve güvenceye alan gezginci ve sürekli savaştır. İnsanlığın birliği şu anlama gelmektedir: Hiç kimse hiçbir yere kaçamaz.

6

Avrupa krizinden ve Avrupa insanlığının yok olma olasılığından söz ettiği konferansları, Husserl'in felsefi vasiyeti oldu. Bu konferansları Orta Avrupa'nın iki başkentinde vermişti. Bu rastlantı derin bir anlam taşımaktadır. Gerçekten de Batı, modern tarihinde Batı'nın ölümünü ya da daha açık söylersek Varşova, Budapeşte ve Prag'ın Rus İmparatorluğu tarafından yutulmasıyla bir

parçasının budanmasını ilk kez Orta Avrupa'da yaşamıştır. Söz konusu felaketin tohumları da, Habsburg hanedanı tarafından başlatılarak bu imparatorluğun sonunu getiren ve zayıflayan Avrupa'nın dengesini sonsuza kadar bozan Birinci Dünya Savaşı tarafından atılmıştır.

İnsanın sadece ruhundaki canavarlara karşı mücadele ettiği son huzurlu zamanlar, Joyce ve Proust'un zamanları artık geride kalmıştır. Kafka'nın, Hašek'in, Broch'un, Musil'in romanlarında canavar dışarıdan gelmektedir ve adı da tarihtir: Artık serüvencilerin eski trenine hiç benzememektedir; kişiliksizdir, yönetilemez, hesaba kitaba gelmez, anlaşılmazdır ve kimse elinden kaçamaz. Orta Avrupalı büyük romancılar kuşağının Modern Çağ'ın *uç paradoks*'lerini fark ettiği, onlara dokunduğu, onları yakaladığı andır bu (1914 Savaşı ertesini).

Ama romanları erkenci bir Orwell gibi, sosyal ve politik bir kehanet olarak okumamak lazım! Orwell'ın bize söyledikleri, pekâlâ bir denemede ya da bir yergide de (hatta çok daha iyi bir şekilde) söylenebilirdi. Oysa bu romancılar "sadece bir romanın keşfedebileceği şeyi" keşfediyorlar: "Uç paradoks" koşullarında her türlü varoluş kategorilerinin aniden nasıl anlam değiştirdiğini gösteriyorlar: Eğer bir K'nın hareket özgürlüğü tamamen yarılsamadan ibaretse *serüven* nedir? Eğer, *Niteliksiz Adam*'daki aydın takımı, yarın hayatlarını altüst edecek savaşa dair en küçük bir kuşku duymuyorsa *gelecek* nedir? Eğer Broch'un Hugueneau'su işlediği cinayetten pişmanlık duymadığı gibi, bir de onu unutmuşsa o zaman *suç* nedir? Eğer o dönemin tek büyük komik romanı, Hašek'inki, savaşı sahne olarak ele alıyorsa o zaman *komiğe* ne oldu? Eğer K. aşk yatağında sevişirken bile şatodan gönderilmiş iki görevli başından ayrılmıyorsa *özel* ile *kamusal* arasındaki fark nerede? O zaman, bu

durumda *yalnızlık* nedir? Bizi inandırmak istedikleri gibi bir yük, bir sıkıntı, bir lanet mi, yoksa tersine her yer her an var olan kolektivite tarafından çiğnenen en büyük değer mi?

Roman tarihinin dönemleri çok uzundur (modanın hızlı değişimleriyle hiçbir ilgisi yoktur) ve romanın öncelikli olarak incelediği varlığın şu ya da bu görünüşüne göre sınıflandırılır. Örneğin, Flaubert'in gündelik hayatta yaptığı keşiflerin içerdiği olabirlikler ancak yetmiş yıl sonra, James Joyce'un devasa eserinde tam anlamıyla dolu dolu geliştirilebilmiştir. Elli yıl önce Orta Avrupalı yazarlar topluluğu tarafından açılan dönem (*uç paradokslar* dönemi) bana hiç de kapanmış gibi gelmiyor.

7

Uzun zamandır sık sık romanın sonunun geldiği söyleniyor; en çok da Gelecekçiler, Gerçeküstüçüler, hemen hemen bütün avangardlar tarafından. Bunlar romanın ilerleme yolunda, yerini daha önce var olana hiçbir şekilde benzemeyecek bir sanata bırakarak yok olup gideceğine inanıyorlardı. Roman tıpkı sefalet, egemen sınıflar, eski model arabalar ya da silindir şapkalar gibi tarihi adalet adına gömülecekti.

Oysa eğer Modern Çağ'ın kurucusu Cervantes ise mirasının sonunun gelmesinin de edebî biçimlerin tarihinde basit bir merhaleden daha fazla bir anlam taşıması, Modern Çağ'ın bitişini ilan ediyor olması gerekirdi. Bu yüzden, roman mezarlıklarından söz ederken takınılan o bön gülüş bana ciddiyetten uzak geliyor. Ciddiyetten uzak, çünkü ben hayatımın büyük bir bölümünü geçirdiğim ve adına genelde totaliter denen bir dünyada romanın öldüğünü, şiddetle öldüğünü (yasaklamalar, sansürler, ideolojik baskılar yoluyla) gördüm. O zaman,

Milan Kundera'nın, kendi kurduğu roman evreninin kökenlerine indiği yapıttır *Roman Sanatı*. Cervantes'in mirasından yola çıkarak roman tanımını ortaya koyan Kundera, bu kitabında, Broch, Musil, Kafka okumaları yaparak kahramanlar / kurgu / psikoloji / tarih bütünlüğüne yaklaşımını anlatıyor. Romanın doğuşunu ve özünü ise şöyle özetliyor:

“Harika bir Yahudi atasözü var: *İnsan düşünür, Tanrı güler*. Ben François Rabelais'nin bu atasözünden esinlenerek bir gün Tanrı'nın gülüşünü duyduğunu ve ilk büyük Avrupa romanının böyle doğduğunu hayal etmeyi seviyorum. Roman sanatının dünyaya Tanrı'nın gülüşünün yankısı olarak geldiğini düşünmek hoşuma gidiyor.”

Roman Sanatı, XX. yüzyılın en önemli edebiyatçılarından Kundera'yı ve romancılığını daha iyi anlama ve değerlendirme yolunda vazgeçilmez bir başucu kitabı.

#romancılık #yazmaküstüne #cervantes #kafkaesk #broch #musil
#çađdaşroman

Kapaktaki desen: Milan Kundera

canyayinlari.com | f | | canyayinlari

deneme

ISBN: 978-975-07-3290-4

9 789750 732904